

BAPTISTERI DEL BOVALAR. Reconstrucció que ens ofereix la web www.mhcat.net en parlar dels primers cristians.

amb presència d'heràldica dels Montcada. Els canvis més importants els farà la neta de Constança al segle XIV, Berenguera de Montcada amb la construcció de dues capelles gòtiques. La més gran al nord és una església amb les tombes de la família que té més rellevància que la precedent. La petita, és el panteó de Berenguera i els seus familiars. També es desmunta el tram de davant del presbiteri, inclòs l'arc triomfal i els seus capitells. El projecte era convertir-la en una església gòtica. Al segle XVI, una nova crisi fa replantejar el destí. Torna a

comunitat masculina i noviciat. S'amplien les dependències monàstiques i es construeix el claustre i el campanar. El temple el reformen per acabar el projecte gòtic, a l'any 1690 amb noves voltes de creueria però amb maons i guix. L'altar el passen a ponent i s'obre una nova porta barroca on hi havia l'absis romànic i d'altres reformes. Fan un arrebossat general per donar-li una imatge unitària.

La guerra del francès a inicis del segle XIX i el decret de desamortització de Mendizàbal destrossen l'edifici. L'espoliació és constant i s'escamparà les pedres a cases del poble de Seròs...i més lluny fins als anys 80 del segle passat, quan van desaparèixer les columnes que emmarcaven la porta barroca. La reconstrucció s'inicià l'any 1986 per part de la Diputació de Lleida i la Generalitat de Catalunya. Paral·lelament, el Servei d'Arqueologia de l'Institut d'Estudis Il·lerdencs va desenvolupar el projecte de recerca arqueològica.

Esteve Massaguer i Torner

BIBLIOGRAFIA

Centre d'Arqueologia d'Avinganya, 2008 Fundació Pública Institut d'Estudis Il·lerdencs
 XANDRI, JOANA i GONZALEZ, JOAN RAMON. *Descobrim els orígens del Baix Segre*.
 DE PALOL i SALELLES, P.: *El Bovalar (Seròs; Segrià). Conjunt d'època paleocristiana i visigòtica*. 1989
www.Enciclopèdia.Catalana
www.Artehistoria. Ramón Corzo Sánchez

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 78

28 de setembre de 2008

EL SEGRÀ

MUSEU DE LLEIDA DIOCESÀ I COMARCAL

Va ser inaugurat el novembre de l'any passat. Ha estat anomenat museu de museus perquè va néixer en unir dues grans col·leccions centenàries de la ciutat de Lleida. L'arqueològica, procedent de l'Institut d'estudis Il·lerdencs i hereva del fons de l'antic Museu d'Antiguitats creat el 1868, i l'artística, de l'antic Museu Diocesà de Lleida, fundat el 1893, amb l'objectiu de salvar el patrimoni religiós. Aquesta col·lecció és coneguda per una polèmica política i religiosa que involucra 113 peces que són reclamades des de la diòcesi de Barbastro-Montsó i des del govern d'Aragó com a patrimoni de la franja de ponent".

Abasta des de la prehistòria a l'actualitat amb especial dedicació a les terres de ponent catalanes. Visitarem únicament les sales d'ibèric i de romà, veurem la interessant reconstrucció del baptisteri paleocristià del Bovalar de Seròs i part de la col·lecció d'art romànic, l'amenaçada pel litigi entre els dos bisbats.

SERÒS.

Població situada a 103 m. d'altitud, que viu especialment de la fruita. Hi ha un casal del segle XV que havia estat dels comtes de Montcada i Medinaceli, des del segle XII. Actualment, l'edifici està molt deteriorat.

L'església parroquial, sota l'advocació de Santa Maria, és un edifici barroc de l'any 1745.

En el seu terme municipal hi ha diversos jaciments arqueològics. D'època ibèrica el jaciment de les Roques de Sant Formatge, una necròpolis d'incineració de l'Edat del Bronze Final (800-600 aC) i un poblat amb restes datades als segles IV i III aC. D'època romana,

PALAU DELS MONTCADA DE SERÒS. Foto: Lluís Fernández.

s. IV dC., hi ha uns trams de calçada de la via que portava d'Ilerda a Celsa les actuals Lleida i Gelsa a l'Aragó. Destaca també, les ruïnes de l'antic poblat del Bovalar, del qual en parlem a part i la torre dels Moros, romànica.

EL BOVALAR (SERÒS)

És dins el terme, al marge esquerre del Segre. Es tracta de les runes d'un poblat rural tardoromà que perdurà en època visigòtica i que es despoblà després de ser destruït pels àrabs, de forma radical i violenta amb un fort incendi a primers del segle VIII. (La conquesta islàmica del territori fou precisament l'any 714dC.)

És un poblat rural, amb cases formades per dues o tres cambres, amb parets de tàpia amb sòcol de pedra i una única porta. Hi ha un molí d'oli. L'economia era de cultius de secà: olivera i vinya, horta i arbres fruiters. Les mesures del petit poblat, uns 2.100m². Els materials que s'hi van trobar a més de molta ceràmica, instruments de feina del camp i sivelles de cinturó de bronze. Ocupant tota la part nord del poblat, uns 312m². hi ha un temple de tradició paleocristiana, de planta basilical, de tres naus separades per columnes equidistants de pedra amb un presbiteri pla. És orientada a llevant. La construcció és com la de les cases però de 26 x 12 m. i coberta a doble vessant de teula. S'hi accedeix pel sud, que comunica amb el poblat a través d'una plaça i té una sortida pel nord, on hi ha un grup de cambres funeràries.

A la part de ponent, i separat per la paret de l'àmbit del temple, hi havia un baptisteri d'immersió, cobert per un baldaquí sostingut per arcs de fer-

radura. Com s'ha dit, el tenim reconstruït al Museu de Lleida on també es poden admirar els objectes que es van trobar en fer l'excavació, dels quals cal destacar un gerret de bronze, un encenser de cos cilíndric i una creu.

MONESTIR DE LA MARE DE DÉU D'AVINGANYA (SERÒS)

És situat a dos quilòmetres al sud de Seròs. Actualment hi ha instal·lat el Centre d'Arqueologia d'AVINGANYA que depèn de la Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida.

Fins el 1149 que passa a mans cristianes, hi havia una torre o instal·lació agropecuària propietat de Yahya Ibn Ganiya. Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, i Ermengol VI, comte d'Urgell conquereixen Lleida i els seus voltants, la finca d'AVINGANYA és lliurada a Pere de Bellví el qual la cedí a la nova orde de la Santíssima Trinitat (trinitaris), fundada pel futur Sant Joan de Mata, amb l'objectiu de redimir els captius de l'Islam. Sembla ser que el donant fou fet captiu pels sarraïns i, un cop alliberat pel nou orde, els en fa donació i els hi fa construir una església i les dependències monàstiques. L'estil arquitectònic és romànic amb una sola nau, amb la coberta sostinguda per dos arcs de diafragma. L'absis és pla i té dos contraforts a cada costat de les cantonades exteriors. L'orientació de la nau és a llevant i la porta d'accés a la façana de migdia. En la volta apuntada del presbiteri hi ha unes pintures de gust mudèjar. L'arc triomfal tenia un capitell troncocònic sense decoració, a una banda, i a l'altra, un d'antropomorf.

Una crisi econòmica per la ràpida expansió fa que tanquin convents. La família Montcada, senyora d'aquella zona, assumeix la continuïtat constructiva amb el canvi a convent femení, dedicació a panteó de la família i a millores estètiques. Al 1250 Constantça, germanastre de Jaume I, funda el primer monestir femení trinitari a la Península. Es construeix la capella de volta de creueria al costat nord

MARE DE DÉU DELS ÀNGELS D'AVINGANYA. Foto: Lluís Fernández